



Özel Eğitim Öğretmenleri ve Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması

Comparison of Burnout Levels of Special Education Teachers and Class Teachers

ÖZET

Bu araştırmada özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışma, genel tarama modelinde yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini Samsun ilinin Atakum ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda görev yapan ve kolayda örnekleme tekniği ile ulaşılan 51 Özel Eğitim öğretmeni ve 95 sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 146 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma verileri anket tekniği kullanılarak toplanmıştır. Anket formunda Demografik Bilgi Formunun yanı sıra Maslach Tükenmişlik Envanteri yer almaktadır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS v26 yazılımı kullanılmıştır. Özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla gerçekleştirilen t-testi sonucunda sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik seviyelerinin Özel eğitim öğretmenlerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu ancak tükenmişlik seviyesinin branşa göre anlamlı farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tükenmişlik, Sendrom, Özel Eğitim Öğretmeni, Sınıf Öğretmeni.

ABSTRACT

It was aimed in this study to compare the burnout levels of special education teachers and classroom teachers. The general survey model was used in the research. The sample of the study consists of a total of 146 participants, 51 Special Education teachers and 95 classroom teachers, who work in schools under the Ministry of National Education in the Atakum district of Samsun province and were selected by convenience sampling technique. Research data were collected using questionnaire technique. The questionnaire form includes Demographic Information Form as well as the Maslach Burnout Inventory. SPSS v26 software was used in the analysis of the research data. As a result of the tests conducted to examine whether the burnout levels of special education and classroom teachers differ significantly, it was determined that the burnout levels of classroom teachers were significantly higher than those of special education teachers, but the level of burnout did not differ significantly according to the branch.

Keywords: Burnout, Special Education Teachers, Class Teachers.

GİRİŞ

Tükenmişlik veya tükenmişlik sendromu ilk olarak Freudenberger'in (1974) çalışması ile literatürdeki yerini almıştır (Akt. Arı ve Bal, 2008). Çalışanlar ve örgütler için olumsuz etkileri olan tükenmişlik kavramı Freudenberger tarafından "duygusal yaşamın neden olduğu zihinsel tükenme hali" olarak tanımlanmıştır (Akt., Süren, Örucü ve İzci, 2016). Maslach ve Jackson (1981)'a göre tükenmişlik "mesleği gereği yoğun duygusal taleplere maruz kalan, sürekli farklı insanlarla birlikte çalışmak mecburiyetinde olan kişilerde görülen fiziksel bitkinlik, uzun süreli yorgunluk, çaresizlik ve umutsuzluk duygularının, yapılan işe, hayata ve diğer insanlara karşı olumsuz tutumlarla yansması ile oluşan bir sendrom"dur (Ardıç ve Polatçı, 2008).

Günümüzde en yaygın olarak kullanılan tükenmişlik modeli Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilmiştir. Maslach ve Jackson, tükenmişliği duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı olarak üç alt boyutta değerlendirmiştir. Duygusal tükenme, bireyin duygusal kaynaklarının tükendiğini ve başka kişilere psikolojik olarak yardımcı olamayacak durumda olduğunu hissetmesini ifade etmektedir. Duygusal kaynakları azaldığından, çalışanlar artık kendilerini işlerine psikolojik düzeyde veremeyeceklerini düşünmektedirler. Müşterileri hakkında olumsuz, alaycı tutum ve duygular geliştirmektedirler (Maslach ve Jackson, 1981). Duyarsızlaşma ise bireyin birlikte çalıştığı insanlar hakkında olumsuz duygu ve tutumlar geliştirmesidir. Duyarsızlaşma evresinde çalışanların işe katılımı iyice azalırken, çalışma kapasiteleri azalmakta ve ayrıca ideallerine son vermektedirler (Ören ve Türkoğlu 2006). Tükenmişliğin bir diğer yönü olan düşük kişisel başarı, insanların çalışmadaki kişisel başarısını olumsuz değerlendirmesidir (Maslach ve Jackson, 1981). Azalan kişisel başarı durumunda birey işteki yeteneğinin azaldığını ve işinde iyi performans gösteremediğini hissetmektedir (Halbesleben ve Buckley, 2004).

Tükenmişliğe maruz kalanlar arasında öğretmenler önemli bir yer tutmaktadır. Öğretmenlerin genel olarak diğer mesleklerde çalışan kişilerin yaşadığı ortalama stresten daha fazlasını yaşadıkları kabul edilmektedir (Kayabaşı, 2008). Öğretmen tükenmişliği, stresli öğretim koşullarına, öğrencilere, öğretme mesleğine ve yönetim desteğinin

Barış Gülcan¹

Hakan Acar²

Ramazan Özdemir³

İdris Bayrı⁴

İhsan Bulut⁵

How to Cite This Article

Gülcan, B., Acar, H., Özdemir, R., bayrı, İ. & Bulut, İ. (2023). "Özel Eğitim Öğretmenleri ve Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 9(62):2586-2592. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.68851>

Arrival: 13 February 2023

Published: 28 March 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

* Bu çalışma Ahmet Yesevi Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Bölümünde tezsiz yüksek lisans dönem proje ödevi olarak hazırlanmıştır.

¹⁻⁴ Müdür Yardımcısı., MEB, Samsun, Türkiye

²⁻³⁻⁵ Okul Müdürü., MEB, Samsun, Türkiye

eksikliğine tepki şeklinde geliştirilen olumsuz bir örnek olarak gösterilebilir. Öğretmenlerin büyük bir bölümü kendi işlerini stresli olarak tanımlamaktadır. Öğrenci disiplin problemleri, öğrenci duyarsızlığı, çok kalabalık sınıflar veya diğer görevlilerin alakasının azlığı, gereğinden fazla ödev kağıdı, fazla ölçme, gönülsüz tayinler, rol çatışması veya rol karmaşası ve öğretmenlerin toplum tarafından eleştirilmesi ve benzeri stresler öğretmenlerde tükenmişliğe yol açmaktadır. Öğretmenlerin mesleki tükenme yaşaması, bireysel sağlıklarının etkilenmesinin yanı sıra öğrencilere sunulan hizmetlerin de aksamasına neden olabilmekte ve bu durum eğitim sürecinde olumsuz bir etkiye sahip olabilmektedir (Dolunay ve Piyale, 2001)

Bireyin tükenmişlik yaşayıp yaşamayacağı veya hangi düzeyde yaşayacağı; bireyin yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, deneyimi gibi kişisel özelliklerinin yanı sıra çalışma saatleri, yöneticileri, iş doyumu, sosyal desteği, hizmet verdiği grubun özellikleri gibi işle ilgili değişkenlere bağlı olarak değişebilmektedir (Kayabaşı, 2008).

Bu bağlamda bu çalışmanın temel problemi “Özel eğitim öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri arasında farklılık var mıdır?” şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın alt problemleri aşağıda sunulmuştur.

1. Özel eğitim öğretmenlerinin tükenmişlik durumu ne düzeydedir?
2. Sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu ne düzeydedir?
3. Özel eğitim ve sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri arasında bir fark var mıdır?

Bu araştırmanın amacı Samsun ilinin Atakum ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda görevli özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılmasıdır. Bu kapsamda tükenmişlik seviyesinin özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenecektir.

Ülkemizde öğretmenlerin, yasaların belirlediğinden fazla öğrenci ile ilgilenmek zorunda kalmaları, ücretlerinin düşük olması, öğretmen atamalarının plansız olduğu düşünülürse, öğretmenlerde tükenmişlik sendromunun sıklıkla ortaya çıkabileceği varsayılabilir (Dolunay ve Piyale, 2001). Bir örgütün sağlıklı oluşu verimliliğini doğrudan etkiler. Örgütün sağlıklı olması demek örgüt üyelerinin ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması, kendilerini iyi hissetmeleri, her yönden sağlıklı olmalarıdır. Bu açıdan eğitim örgütlerinde de öğretmenlerin sağlıklı olması okulun, eğitim sisteminin ve toplumun verimli olmasını sağlamaktadır. Öğretmenlik mesleğinde yaşanan tükenmişliğin ölçülmesi, değerlendirilmesi ve bunun örgütsel nedenlerini araştırmayı amaçlayan çalışmaların yapılması büyük önem taşır. Öğretmenlerde tükenmişlik yöneticilerin ve eğitim alanındaki uzmanların en önemli ilgi alanlarından biri olmalıdır. Tükenmişliğe sebep olan şartların iyileştirilmesi ancak öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi ile mümkün olabilir (Cemaloğlu ve Şahin, 2007). Bu konuda literatür incelendiğinde, yurt dışında tükenmişlik ve öğretmen tükenmişliği konusunda yapılmış çok sayıda araştırma olmasına karşın, Türkiye’de konuyla ilgili çalışmaların sınırlı sayıda kaldığı görülmektedir (Kayabaşı, 2008). Bunun yanında tükenmişlik seviyesinin özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri açısından kıyaslandığı çalışmaya rastlanılmamıştır. Literatüre bu açıdan yapılacak katkının da önemli olduğu değerlendirilmektedir. Araştırmanın sonraki bölümünde başvurulan metodolojik sürece ilişkin açıklamalara yer verilmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, genel tarama modelinde yürütülmüştür. Bu yöntem, incelenen durumları olduğu gibi tasvir etmeyi amaçlayan araştırmalar için uygundur. Modelde, genel bir yargıya ulaşmak için evrenin tamamı veya bir grup örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılır. Araştırılan olay, kişi veya nesne, kendi koşullarında ve olduğu gibi tanımlanır ve değiştirme veya etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2020).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Samsun ilinin Atakum ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise bahsedilen evren içerisinde kolayda örnekleme tekniği ile ulaşılan 51 özel eğitim öğretmeni ve 95 sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 146 katılımcı oluşmaktadır. Tablo 1’de çalışma örneklemine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	N	%	Değişken	Kategori	N	%
Yaş	30 ve altı	8	5,5	Cinsiyet	Kadın	109	74,7
	31-40	43	29,5		Erkek	37	25,3
	41-50	60	41,1	Branş	Özel eğitim öğretmeni	51	34,9
	50 üstü	35	24,0		Sınıf öğretmeni	95	65,1
Medeni durum	Bekar	7	4,8	Mesleki kıdem	6-10 yıl	12	8,2

Eğitim durumu	Evli	132	90,4	Sınıfınızdaki öğrenci sayısı	11-15 yıl	24	16,4	
		Boşanmış	7		4,8		16-20 yıl	35
Maddi durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?	Üniversite	126	86,3		20 yıl üzeri	75	51,4	
	Yüksek Lisans	19	13,0			20 ve altı	54	37,0
	Doktora	1	,7			21-30	48	32,9
	Kötü	16	11,0		31-40	36	24,7	
	Normal	107	73,3			41-50	7	4,8
	İyi	23	15,8			50 üstü	1	,7

Tablo 1 incelendiğinde örneklemin çoğunluğunun kadın (n=109; %74,7), 41-50 yaş aralığında (n=60; %41,1), evli (n=132; %90,4), lisans mezunu (n=126; %86,3) ve maddi durumu normal olan (n=107; %73,3) katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Bunun yanında, katılımcıların %34,9'u özel eğitim öğretmeni (n=51), %65,1'i ise sınıf öğretmeni (n=95) olarak görev yapmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 20 yıl üzeri mesleki tecrübeye sahiptir (n=75; %51,4) ve sınıflarında 20 ve altı öğrenci bulunmaktadır (n=54; %37,0).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak üzere hazırlanan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların cinsiyet, yaş, kıdem vb. sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan toplam 8 soru içeren Demografik Bilgi Formu yer almaktadır.

Anket formunun ikinci bölümünde ise Maslach Tükenmişlik Envanteri yer almaktadır. Maslach Tükenmişlik Envanteri Maslach ve Johnson (1981) tarafından geliştirilmiş ve Ergin (1992) tarafından Türkçe uyarlama çalışması gerçekleştirilmiştir. Maslach Tükenmişlik Envanteri, 9 madde içeren Duygusal Tükenme boyutu, 5 madde içeren Duyarsızlaşma boyutu ve 8 madde içeren Kişisel Başarı boyutu olmak üzere toplam 22 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Orijinal formda 7'li likert (0-6) tipli derecelendirme ölçeği kullanılmasına karşılık, mevcut çalışma da uygulamak kolaylığından dolayı 5'li likert tipi derecelenmeye gidilmiştir. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarından elde edilen yüksek puanlar, yüksek tükenmişliği ifade etmekte; kişisel başarı alt boyutundan alınan düşük puanlar ise yüksek tükenmişlik anlamına gelmektedir. Kişisel başarı alt boyut puanı bu alt boyuttaki 8 maddeye verilen cevapların ters kodlanması ile elde edilmektedir. Toplam puan, üç alt boyutun puanlarının eklenmesiyle elde edilmektedir. Düzenlemeden sonrasında, yüksek duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma puanları yüksek tükenmişlik ifade ederken, kişisel başarı alt ölçeğinden elde edilen yüksek puanlar bireyin kişisel başarısı algısının düşük olduğu ve bundan kaynaklanan tükenmişlik düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Maslach Tükenmişlik Envanterinin cronbach alfa katsayıları, Duygusal Tükenme .83, Duyarsızlaşma .65, Kişisel Başarı .72 olarak bildirilmiştir (Ergin, 1992).

Verilerin Toplanması

Çalışma verileri anket tekniğiyle toplanmıştır. Söz konusu anket formunda demografik sorular ve Maslach Tükenmişlik Envanteri yer almaktadır. Anket uygulaması öncesinde katılımcılar çalışmanın amacı hakkında bilgilendirilmiştir. Bunun yanında, katılımcılara çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, kimlik bilgilerinin sorulmadığı, verilerin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı, yanıtlarının kesinlikle üçüncü taraflarla paylaşılmayacağı belirtilmiştir. Katılımcılar bu çalışmaya gönüllülük esası çerçevesinde katılım göstermiştir. Anket çalışması 5-20 Aralık 2022 tarihleri arasında uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi SPSS v26 yazılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında öncelikle ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlikleri ile verilerin normal dağılıma uyup uymadıkları incelenmiştir. Daha sonra katılımcıların tükenmişlik düzeylerine yönelik tanımlayıcı istatistiksel analiz gerçekleştirilmiştir. Son olarak, tükenmişlik ve alt boyutlarının seviyesinin okul öncesi öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelemek amacıyla t-testleri gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Geçerlilik Analizi

Araştırmada kullanılan Maslach Tükenmişlik Envanterinin geçerliliği keşfedici faktör analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2: Maslach Tükenmişlik Envanteri Geçerlilik Analizi Sonuçları

Madde Kodu	Faktör1 Düşük Kişisel Başarı	Faktör2 Duygusal Tükenme	Faktör3 Duyarsızlaşma	Açıklanan Varyans
Madde1		,773		28,405
Madde2		,756		
Madde3		,757		

Madde4	,800	
Madde5	,862	
Madde6	,755	
Madde7	,563	
Madde8	,705	
Madde9	,636	
Madde10	,774	
Madde11	,866	
Madde12	,895	
Madde13	,852	25,322
Madde14	,909	
Madde15	,797	
Madde16	,796	
Madde17	,804	
Madde18	,772	
Madde19	,784	
Madde20	,835	10,799
Madde21	,844	
Madde22	,603	
KMO=0,865; Barlett: $\chi^2_{(231)}=2135,554$; p=0,000; Açıklanan Toplam Varyans= 64,526		

Geçerlilik analizi kapsamında ilk olarak araştırma verilerinin faktör analizine uygunluğunu belirlemek üzere KMO (Kaiser Meyer Olkin) ve Barlett testi sonuçları incelenmiştir. KMO değerinin 0,50'den yüksek olması ve Barlett Küresellik testi sonucunun anlamlı olması, verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir (Gürbüz ve Şahin, 2014). Tablo 2'de görüldüğü üzere, KMO testi sonucu 0,865 olduğundan örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu kabul edilmiştir. Bunun yanında, Bartlett küresellik testi sonucu anlamlı olduğundan ($\chi^2_{(231)}=2135,554$; p=0,000) maddeler arası korelasyon ilişkilerinin faktör analizi için uygun olduğu kabul edilmiştir. Diğer taraftan, ölçek maddelerinin tamamının faktör yükünün 0,50'den büyük olduğu ve ölçeğin orijinaline uygun olarak üç faktörlü bir yapıda olduğu tespit edilmiştir. Üç faktörlü yapının toplam varyansın %64,53'ünü açıkladığı görülmektedir. Sonuç olarak çalışmada kullanılan Maslach Tükenmişlik Envanterinin orijinaline uygun ve geçerli bir ölçüm aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güvenilirlik Analizi

Araştırmada kullanılan Maslach Tükenmişlik Envanterine yönelik olarak gerçekleştirilen güvenilirlik analizinde elde edilen sonuçlar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Maslach Tükenmişlik Envanteri Güvenilirlik Analizi Sonucu

Değişken	Madde Sayısı	Cronbach Alpha (a)
Maslach Tükenmişlik Envanteri	22	,851
Duygusal Tükenme Boyutu	9	,895
Düşük Kişisel Başarı Boyutu	8	,941
Duyarsızlaşma Boyutu	5	,845

Genel olarak, 0,80'den büyük güvenilirlik katsayısının yüksek güvenilirlik düzeyi olarak kabul edildiği belirtilmektedir (Kalaycı, 2016). Tablo 3'te görüldüğü üzere ölçek genelinin ve alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları 0,80'den yüksek olduğundan ölçeğin yüksek güvenilirlik seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

Normallik Analizi

Çalışma verilerinin normal dağılım analizi sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Çalışma Verilerinin Normal Dağılım Analizi Sonucu

Değişken	Çarpıklık	Basıklık
Maslach Tükenmişlik Envanteri	,057	-,959
Duygusal Tükenme Boyutu	,543	-,053
Düşük Kişisel Başarı Boyutu	,837	,123
Duyarsızlaşma Boyutu	1,459	2,317

Verilerin normal dağılıma uyduğunun belirtilebilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin sınırlarına ilişkin literatürde kesin kabul gören standartlar bulunmamaktadır. Bazı kaynaklar, bu sınırların -1 ile +1 arasında olması gerektiğini belirtirken (Leech, Barrett ve Morgan, 2005), bazı kaynaklar -3 ile +3 aralığının kabul edilebilir olduğunu belirtmektedir (Kline, 1998; Kalaycı, 2016). Bu çerçevede, Tablo 4'teki çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelendiğinde verilerin normal dağılıma uyduğu tespit edilmiş ve bu kapsamda çalışmada parametrik analiz yöntemleri tercih edilmiştir.

Katılımcıların Tükenmişlik Düzeyleri

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerini yansıtan tanımlayıcı istatistikler Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: Maslach Tükenmişlik Envanteri Tanımlayıcı İstatistiksel Analiz Sonuçları

Değişken	\bar{x}	ss
Maslach Tükenmişlik Envanteri	2,18	,53
Duygusal Tükenme Boyutu	2,20	,76
Düşük Kişisel Başarı Boyutu	2,48	1,01
Duyarsızlaşma Boyutu	1,68	,77

Ölçekten elde edilebilecek puan aralıkları $(n-1)/n=(5-1)/5=0,80$ olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak 1,00-1,80 arasındaki puanlar “çok düşük”, 1,81-2,60 arasındaki puanlar “düşük”, 2,61-3,40 arasındaki puanlar “orta”, 3,41-4,20 arasındaki puanlar “yüksek” ve 4,21-5,00 arasındaki puanlar “çok yüksek” olarak sınıflandırılmıştır. Buna göre, Tablo 5'te katılımcıların tükenmişlik seviyelerinin düşük ($\bar{x}=2,18$; $ss=0,53$) olduğu görülmektedir. Maslach Tükenmişlik Envanterinin boyutları incelendiğinde ise katılımcıların duygusal tükenme ($\bar{x}=2,20$; $ss=0,76$) ve düşük kişisel başarı ($\bar{x}=2,48$; $ss=1,01$) seviyelerinin düşük, duyarsızlaşma seviyelerinin ise çok düşük ($\bar{x}=1,68$; $ss=0,77$) olduğu belirlenmiştir.

Korelasyon Analizi

Maslach Tükenmişlik Envanteri ve alt boyutları ile demografik değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Maslach Tükenmişlik Envanteri ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Değişkenler*	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
(1) Cinsiyet (Kadın)	1											
(2) Yaş	-,260**	1										
(3) Medeni Durum (Evli)	-,0136	0,074	1									
(4) Eğitim Durumu	-,0114	-,0121	-,0062	1								
(5) Maddi Durum	-,0038	-,0044	0,076	0,072	1							
(6) Mesleki Kıdem	-,290**	,786**	0,085	-,0110	-,0044	1						
(7) Branş (Sınıf Öğretmeni)	-,394**	,466**	,249**	-,0065	-,0071	,429**	1					
(8) Sınıftaki Öğrenci Sayısı	-,325**	,386**	0,122	0,023	0,001	,344**	,657**	1				
(9) Maslach Tük. Envanteri	-,0132	-,0013	0,005	0,102	-,0061	0,018	0,063	0,053	1			
(10) Duygusal Tükenme	-,0039	-,0032	0,026	0,079	-,0120	0,043	0,020	0,024	,586**	1		
(11) Düşük Kişisel Başarı	-,0095	0,027	0,003	0,063	-,0002	0,015	0,068	0,014	,660**	-,0143	1	
(12) Duyarsızlaşma	-,0134	-,0041	-,0035	0,038	0,031	-,0054	0,013	0,089	,623**	,300**	,175*	1

* Kategorik değişkenler dummy değişken olarak analize dahil edilmiş, referans kategorisi parantez içinde belirtilmiştir.

Tablo 6'da yer alan sonuçlar incelendiğinde Maslach Tükenmişlik Envanteri ve alt boyutlarının hiçbir demografik değişken ile anlamlı bir ilişkisinin bulunmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Hipotez Testleri

Araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen hipotez aşağıda sunulmuştur.

H₁: Özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

Özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerine yönelik t-testi gerçekleştirilerek sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Tükenmişlik ve Alt Boyutlarının Seviyesinin Branşa Göre t-Testi Sonuçları

Değişken	Branş	N	\bar{x}	ss	t	sd	p
Tükenmişlik	Özel eğitim öğretmeni	51	2,14	0,51	-0,755	144	,541
	Sınıf öğretmeni	95	2,21	0,54			
Duygusal Tükenme Boyutu	Özel eğitim öğretmeni	51	2,18	0,68	-0,241	144	,810
	Sınıf öğretmeni	95	2,22	0,81			
Düşük Kişisel Başarı Boyutu	Özel eğitim öğretmeni	51	2,39	0,89	-0,823	144	,412
	Sınıf öğretmeni	95	2,53	1,07			
Duyarsızlaşma Boyutu	Özel eğitim öğretmeni	51	1,67	0,85	-0,151	144	,881
	Sınıf öğretmeni	95	1,69	0,73			

Tablo 7’de yer alan ortalama değerleri incelendiğinde, sınıf օęretmenlerinin tikenmişlik dizeyleri ($\bar{x}=2,21$; $ss=0,54$) ve օzel eğitim օęretmenlerin tikenmişlik dizeyelerinin ($\bar{x}=2,14$; $ss=0,51$) dūřuk seviyede olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında sınıf օęretmenlerinin tikenmişlik seviyelerinin օzel eğitim օęretmenlerden daha yūksel dizeyde olduğu gօrūlmektedir. T-testi sonuğları incelendiğinde ise tikenmişlik seviyesinde branşa gօre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir ($t=-0,755$; $p>0,05$). Dięer bir ifadeyle, sınıf օęretmenleri ve օzel eğitim օęretmenlerinin tikenmişlik seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Benzer řekilde, tikenmiřlięin tūm alt boyutlarının seviyesinin sınıf օęretmenlerinde օzel eęitim օęretmenlerden daha yūksel olduęu gօrūlmektedir. T-testi sonuęları incelendięinde ise hiębir tikenmiřlik boyutunda branřa gօre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadıęı belirlenmiřtir ($p>0,05$). Bu sonuęlara gօre H_1 hipotezi reddedilmiřtir.

TARTIşMA VE SONUç

Tartışma

Bu ęalıřmada tikenmişlik seviyesinin օęretmenlerin branşlarına gօre farklılık gօstermedięi belirlenmiştir. Bireyin tikenmişlik yaşayıp yaşamayacağının veya hangi dizeyde yaşayacağının; bireyin yaşı, cinsiyeti, eğitim dizeyi, deneyimi gibi kişisel օzelliklerinin yanı sıra ęalıřma saatleri, yօneticileri, iş doyumunu, sosyal desteği, hizmet verdiği grubun օzellikleri gibi işle ilgili değişkenlere bağlı olarak değişebileceği ifade edilmektedir (Kayabaşı, 2008).

Buna uyumlu olarak, literatūrde օęretmenlerin tikenmişlik seviyelerinin branşlarına gօre farklılık gօsterdięi sonuğlarına ulaşılan ęalıřmalar (Gūndūz, 2004, şahin, 2007) bulunmaktadır. ֖rneğin Cemaloęlu ve şahin (2007) tarafından geręekleřtirilen ęalıřmada ilkօęretim ve ortaօęretimde gօrev yapan օęretmenlerin tikenmişlik seviyelerinin anlamlı olarak farklılık gօsterdięi, ilkօęretim okullarında gօrev yapan օęretmenlerin daha fazla duyarsızlaşma yaşadığı belirlenmiştir. ֖te yandan literatūrde օęretmenlerin tikenmişlik seviyelerinin branşlarına gօre anlamlı farklılık gօstermedięi sonuğlarına ulaşılan ęalıřmalar da bulunmaktadır. ֖rneğin Kayabaşı (2008) tarafından geręekleřtirilen ęalıřmada օęretmenlerin branşları ile tikenmişlik dizeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiş ve elde edilen bulgulara gօre օęretmenlerin branşları ile tikenmişlik dizeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı gօrūlmūřtur.

Sonuę olarak tikenmişlik seviyesinin bazı kişisel ve օrgūtsel faktօrlere gօre farklılık gօsterebileceęi, օęretmenin branşının da bu faktօrlerden birisinin olabileceği, օte yandan bu konuya odaklanılan ęalıřma bulguları arasında bir fikir birliğine ulaşılamadığının gօrūldūęu, ęalıřma bulguları arasındaki bu farkın ise ęalıřmaların bağlamlarından kaynaklanmış olabileceği değerlendirilmektedir.

Sonuç

Bu araştırmada Samsun ilinin Atakum ilęesinde bulunan Milli Eęitim Bakanlığı būnyesindeki okullarda gօrevli օzel eğitim օęretmenleri ve sınıf օęretmenlerinin tikenmişlik dizeyelerinin karşılaştırılması amağlanmıştır. Bu kapsamda tikenmişlik seviyesinin օzel eğitim օęretmenleri ve sınıf օęretmenleri arasında anlamlı farklılık gօsterip gօstermedięi incelenmiştir.

֖zel eğitim օęretmenleri ve sınıf օęretmenlerinin tikenmişlik dizeyelerinin anlamlı farklılık gօsterip gօstermedięini incelemek maksadıyla geręekleřtirilen t-testi sonucunda sınıf օęretmenlerinin tikenmişlik seviyelerinin օzel eğitim օęretmenlerden daha yūksel olduğu ancak tikenmişlik seviyesinin branşa gօre anlamlı bir farklılık gօstermedięi belirlenmiştir. Bařki bir deyişle, tikenmişlik seviyesi sınıf օęretmenlerinde օzel eğitim օęretmenlerden daha yūksel olsa da bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Maslach Tikenmiřlik Envanteri alt boyutlarının seviyesinin օęretmenlerin branşlarına gօre anlamlı farklılık gօsterip gօstermedięini incelemek maksadıyla geręekleřtirilen t-testleri sonucunda da օlęek genelinden elde edilen bulgulara paralel sonuğlara ulaşılmıştır. Tikenmiřlięin tūm alt boyutlarının seviyesinin sınıf օęretmenlerinde օzel eğitim օęretmenlerden daha yūksel olduğu ancak hiğbir tikenmişlik boyutu seviyesinin branşa gօre anlamlı farklılık gօstermedięi tespit edilmiştir.

Bu konuya odaklanılan ęalıřma bulguları arasında bir fikir birliğine ulaşılamadığının gօrūldūęu, ęalıřma bulguları arasındaki bu farkın ise ęalıřmaların bağlamlarından kaynaklanmış olabileceği değerlendirilmektedir. Bu tartışmaya ilave ampirik kanıtlar sunma űzere benzer bir ęalıřmanın farklı bir օrneklemede yapılması օnerilmektedir. Geręekleřtirilecek yeni bir ęalıřmada օęretmenlerin tikenmişlik seviyelerinin farklı sosyo-demografik ve օrgūtsel değişkenlere gօre farklılık gօsterip gօstermedięinin incelenmesi օnerilebilecektir.

KAYNAKęA

Ardıę, K. ve Polatęı, S. (2008). Tikenmiřlik Sendromu Akademisyenler űzerinde Bir Uygulama (GOŪ ֖rneęi). *Gazi Ŭniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakūltesi Dergisi*, 10(2), 69-96.

- Arı, G.S. ve Bal, E. Ç. (2008). Tükenmişlik Kavramı: Birey ve Örgütler Açısından Önemi, *Yönetim ve Ekonomi*, 15(1), 131-148.
- Cemaloğlu, N. ve Şahin, D. E. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 463-484.
- Dolunay, A. B. ve Piyal, B. (2001). Öğretmenlerde Bazı Mesleki Özellikler Ve Tükenmişlik. *Kriz Dergisi*, 11(1), 35-48.
- Ergin, C. (1992, 22-25 Eylül). *Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması*. VII. Ulusal Psikoloji Kongresinde sunuldu, Ankara.
- Freudenberger, H. J. (1974). Staffburn-out. *Journal of Social Issues*,30(1), 159-165.
- Gündüz, B. (2004). *Öğretmenlerde Tükenmişliğin Akılcı Olmayan İnançlar ve Bazı Mesleki Değişkenlere Göre Yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gürbüz, S. ve Şahin F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Halbesleben, J. R. B. and Buckley, M. R. (2004). Burnout in Organizational Life. *Journal of Management*, 30(6), 859–879.
- Kalaycı, Ş. (2016). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kayabaşı, Y. (2008). Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(20), 191-212.
- Kline, R. B. (1998). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: GuilfordPress.
- Leech, N. L., Barrett, K. C. and Morgan, G. A.(2005). *SPSS Forinter Mediates Tatistics Use and Interpretation*. NJ: Lawrence Erlbaum.
- Maslach, C. and Jackson, S. E. (1981). The Measurement of Experienced Burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2(1), 99–113.
- Ören, N. ve Türkoğlu, H. (2006). Öğretmen Adaylarında Tükenmişlik. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 30-42.
- Süren, S., Örucü, E. ve İzci, Ç. (2016). Banka Çalışanlarında Tükenmişlik ve Beş Büyük Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması. *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 23(1), 247-262.
- Şahin, D. (2007). *Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyi (Ankara İli İlk ve Ortaöğretim Okulları Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara.